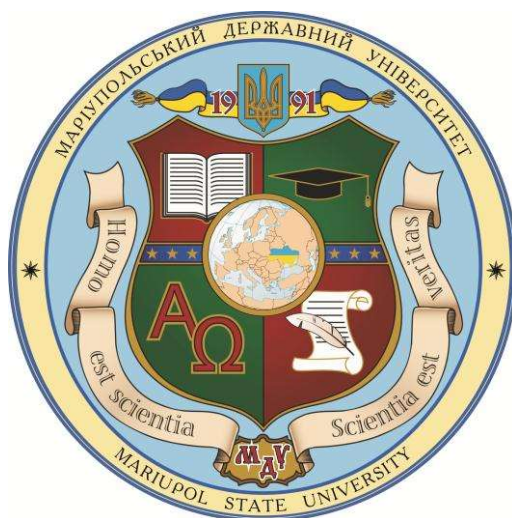

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

**Збірник матеріалів
XIII підсумкової науково-практичної конференції
викладачів**

04 лютого 2011 року

*За загальною редакцією
члена-кореспондента НАПН України, доктора політичних наук, професора,
члена-кореспондента Філологічного товариства «Парнас» Афінівської академії,
члена-кореспондента Пелоританської академії
К.В. Балабанова*

МАРІУПОЛЬ – 2011

УДК 061.3 (063)
ББК 94.3я 431

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2011. – 408 с.

Друкується за ухвалою вченої ради Маріупольського державного університету (протокол № 4 від 29.12.2010)

Редакційна колегія:

Голова – Балабанов К.В., член-кореспондент НАПН України, доктор політичних наук, професор

Члени редколегії: Баймуратов М.О., д.ю.н., проф.; Безчотнікова С.В., д.філол.н., проф.; Брітченко Г.І., д.е.н., проф.; Булатова О.В., к.е.н., проф.; Бушаков В.А., д.філол.н., проф.; Волошин Ю.О., д.ю.н., проф.; Косенко Ю.М., к.пед.н., проф.; Оленіч Т.С., д.філос.н., проф.; Пономарьова І.С., д.і.н., проф.; Почепцов Г.Г., д.філол.н., проф.; Романцов В.М., д.і.н., проф.; Сабадаш Ю.С., д.культурології, проф.; Слющинський Б.В., д.соц.н., проф.; Соколова І.В., д.пед.н., проф.; Яремчук І.Г., д.е.н., проф.

Збірник містить матеріали XIII підсумкової (2010 р.) науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 04 лютого 2011 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні питання розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, літературознавства і культурології, філології, методики викладання, педагогіки та психології тощо.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

***Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць,
опублікованих у збірнику***

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ДНЗ

Впровадження особистісно орієнтованої моделі освіти зумовлює необхідність розвитку дітей у різних сферах їхнього життя, зокрема сфери «Я сам», виокремленої у Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні. Відповідно до цього головною метою організації навчання є створення сприятливих умов для активної пізнавальної діяльності дітей: надання ним можливості самостійно мислити, досліджувати, експериментувати; використовувати раніше набуті знання і життєвий досвід; розвивати власні творчі здібності і ініціативу [1].

Особливого значення набувають дослідження, які стосуються самостійності дітей дошкільного віку. Важливою є думка науковців (В. К. Котирло, О. В. Проскура та ін.) про розкриття механізмів її формування в діяльності, розуміння ставлення дітей до будь-якої праці, оцінних відношень. Як відзначають психологи, самостійність характеризується умінням дитини думати, виконувати завдання, відповідно поводитись без сторонньої допомоги чи контролю.

Вивченням проблеми самостійності займалася О. Л. Кононко. На думку вченого, елементарна самостійність притаманна майже всім дітям дошкільного віку, що підтверджується наявністю у дітей вже після третього року життя прагнення до самостійних дій («Я сам») [3].

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми самостійності свідчить, що ця якість особистості досліджувалася в різних видах діяльності:

- трудовій (Г. М. Годіна, Л. А. Порембська, Г. Г. Уранова та інші);
- навчальній (В. Н. Аванесова, Р. С. Буре, О. Г. Брежнєва, О. П. Усова);
- ігровій (Л. В. Артемова, Р. Й. Жуковська, Ю. М. Косенко, Ж. С. Борш);
- художній (В. О. Інжестойкова, В. П. Ждан, Г. О. Підкурманна, Н. П. Сакуліна, Е. О. Фльоріна);

- конструкторсько-ігровій (Ф. В. Ізотова, О. О. Сафонова, Л. О. Парамонова та інші) тощо.

Деякими вченими здійснювалась спроба вивчити пізнавальну самостійність особистості. На підставі аналізу робіт О. В. Запорожця, Д. Б. Ельконіна, М. І. Лісіної, а також результатів досліджень М. М. Поддякова визначені деякі підходи до вивчення проблеми формування пізнавальної самостійності у зв'язку з організацією навчання, формуванням пізнавальної активності, інтересу тощо (О. Г. Брежнєва, В. О. Синельникова) [2; 4].

Зокрема, досить є не вивченим організація та вплив конструктивної діяльності на формування пізнавальної самостійності дошкільників. Єдність у конструюванні інтелектуальної та практичної діяльності надає великі можливості для всебічного розвитку особистості дошкільника, а також розвиває мислення, формує уміння самостійно знаходити засоби рішення конструктивних задач.

Проведення діагностичної методики з метою визначення вихідного рівня пізнавальної самостійності дошкільників дозволило уточнити сутність цього поняття: «пізнавальна самостійність старших дошкільників» – це якість особистості, яка має багатоаспектну структуру, що складається з емоційно-мотиваційного, когнітивно-змістового, діяльнісно-перетворювального компонентів та може характеризуватися тільки як її першооснови.

Відповідно до розробленої моделі навчального процесу формування першооснов пізнавальної самостійності старших дошкільників здійснювалося за таких умов:

- забезпечення єдності мислительної діяльності та практичного досвіду дітей у процесі конструювання;
- індивідуалізації та диференціації навчання конструювання;

- моделювання ситуацій для прояву пізнавальної самостійності дітей у процесі конструювання;
- створення доброзичливої, сприятливої атмосфери у дитячому колективі;
- теоретичної та практичної підготовки вихователів до роботи за експериментальною програмою, спрямованою на розвиток першооснов пізнавальної самостійності старших дошкільників.

Конструктивна діяльність дозволяє об'єднати в собі дві провідні функції, а саме пізнавальну та продуктивну. Конструювання діти сприймають як ігрову діяльність, тому реалізують власний задум завжди самостійно та намагаються досягти певних результатів.

Оскільки конструювання пов'язано з індивідуальними інтересами та нахилами дітей перед організацією навчального процесу вивчалися їх індивідуальні особливості, за якими здійснювалося комплектування дітей за рівнями сформованості пізнавальної самостійності. Саме урахування різних рівнів забезпечувало диференціацію у навчанні, що передбачало використання завдань різної складності.

Моделювання спеціальних ситуацій в процесі конструктивної діяльності сприяло прояву ініціативи, творчості та зміні ставлення дітей до тієї діяльності, яка пропонується вихователем або обирається самими дітьми.

З метою мотивації діяльності забезпечувались комфортні умови для об'єктивної взаємо- та самооцінки, позитивного реагування на зауваження однолітків, прояв толерантності. У процесі експериментальної роботи простежувались поетапні зміни у характеристиці пізнавальної самостійності та становлення її як якості особистості.

Особлива увага приділялася підвищенню педагогічній майстерності вихователів. Проведення науково-методичного семінару з теми “Організація конструктивної діяльності як умова формування першооснов пізнавальної самостійності у дітей старшого дошкільного віку” передбачало обговорення даних спостережень, проведення майстер-класу, надання порад тощо.

Експериментальна робота з формування пізнавальної самостійності проходила в три етапи, що відповідали трьом циклам навчального процесу. Результати кожного етапу уточнювалися та поглиблювалися на наступних.

На першому етапі увага акцентувалась на формуванні *емоційно-мотиваційного* компонента, оскільки успіх будь-якої діяльності залежить від мотивації дитини. Така мотивація спонукає дітей до практичних дій, викликає бажання прийти на допомогу, „врятувати” казкових героїв та зробити подарунки близьким людям тощо.

Саме на цьому етапі важливим було створення доброзичливої та сприятливої атмосфери у дитячому колективі. Добиралися такі завдання, що мали нескладний характер та емоційну привабливість. Зміст занять розроблявся з урахуванням набутих вмінь, що дозволяли досягти бажаного результату (користуватися кубиками, цеглинками для втілення власних ігрових задумів; комбінувати відомі геометричні фігури для створення виробів; виготовлювати вироби із зібраного та засушеного природного матеріалу).

Другий етап передбачав формування пізнавальних умінь та конструктивних навичок, знань про різноманітність та особливості матеріалів. Це забезпечувалось в процесі моделювання ситуацій, які сприяли прояву дітьми пізнавальної самостійності. Тематика та завдання занять були складнішими та надавали можливість, головним чином, сформувати *когнітивно-змістовий* компонент першооснов пізнавальної самостійності.

На третьому етапі створювались умови для оволодіння дітьми основними мислительними операціями та практичним діями, а також прояву вольових зусиль при подоланні труднощів та досягненню мети. Тому в процесі пізнавально-практичної діяльності використовувалися такі форми організації навчання, які давали змогу дітям проявляти взаємо- та самооцінку, взаємо- та самоконтроль. Саме це зумовило формування *діяльно-перетворювального* компонента.

Впровадження у навчальний процес педагогічних умов забезпечувало індивідуальний темп просування дитини в реалізації основних завдань навчальних програм. Вибір

конкретного змісту навчання дозволив нам зробити цей процес особистісно-орієнтованим та цікавим для дітей.

Також для нас важливим було не тільки формування першооснов пізнавальної самостійності в дітей шостого року життя, а й розвиток в них конструктивної діяльності (знання, вміння, навички). У процесі її організації забезпечувалась одна з основних умов – єдність мислительної діяльності та практичного досвіду дітей, що зумовило появу нових, оригінальних пропозицій, міркувань. Організація занять з конструювання дозволяла дітям оволодівати не тільки вмінням робити конструкції, але і формувати вміння цілеспрямовано розглядати конструкції, розчленовувати їх на частини, робити умовивід та узагальнення, тобто спонукала дітей до виконання мислительних операцій та практичних дій. Отже, підвищуючи рівень конструктивної діяльності, ми створювали умови для покращення рівня пізнавальної самостійності.

Вищезазначене дає підстави стверджувати, що конструктивна діяльність забезпечує необхідні умови для формування першооснов пізнавальної самостійності в дітей старшого дошкільного віку. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів зазначеної проблеми. Залишаються актуальними проблеми наступності у формуванні пізнавальної самостійності дошкільників і молодших школярів, її вивчення в інших видах діяльності дітей.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К.: Ред.журн. «Дошкільне виховання», 1999. – 47 с.
2. Брежнєва О. Формування пізнавальної активності у старших дошкільнят/ О.Брежнєва // Дошкільне виховання. – 1998. – № 2. – С. 12-15.
3. Кононко О.Л. Розвиток самосвідомості як запорука особистісного зростання дошкільника/ О.Л. Кононенко // Дошкільне виховання. – 1999. – № 10. – С. 3-5.
4. Синельникова В. Формирование умственной активности дошкольников при решении конструктивных задач (конструирование по образцу)/ В. Синельникова // Дошкольное воспитание. – 1996. – № 8. – С. 93-99.

УДК 372.46:811.111(043)

Бойко О. В., кандидат педагогічних наук

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ МОВЛЕННЄВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Мовленнєве виховання дітей є однією з найважливіших умов їхнього всебічного розвитку. Вимога особистісно орієнтованої дошкільної освіти в Україні передбачає звернення до базових якостей особистості дошкільника, пов'язаних з реалізацією його потреби в активності, розв'язання завдань формування у дітей іншомовних умінь і навичок в умовах дошкільного навчального закладу. Мовленнєве виховання дітей, отже, є однією з найважливіших умов їх усебічного розвитку. Базовий компонент дошкільної освіти задекларує пріоритет розвитку особистості, що ідентифікується насамперед із реалізацією потреби дитини в активності [1].

Оволодіння іноземною мовою в дошкільному віці, на думку багатьох дослідників (Н. Басова, М. Безруких, В. Бухбіндер, У. Ванрайх, А. Гергель, О. Запорожець, О. Леонт'єв, В.Мухіна, Г.Палмер, В.Пенфільд, Д.Писарєв, В.Плахотник, Т.Полонська, Є.Протасова, Л.Роберт, Г.Рогова, С.Роман, Є.Тихеева, Е.Хауген, О.Шахнарович, Т.Шкваріна та інші), є найбільш чутливим. Одним із завдань раннього навчання є формування у дошкільників елементарної комунікативної компетенції, мовленнєвої активності на основі засвоєння лінгвістичного матеріалу та сприяння їх загальному розумовому розвитку. У цьому контексті саме опанування іноземної мови кваліфікується як одна з умов підвищення якості мовленнєвої активності дітей.